

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind", i Paludan-Müller, Fr.: *Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind*, udg. af CARL S. PETERSEN , 1909, s. 356. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-paludanm03-shoot-idm140319425291360.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Paludan-Müllers poetiske Skrifter i Udvalg, III. Bind

Side 51 Linje 4-5:

Hil dig i din Opgangs gyldne Pragt, | Rene Lys] sml. Bohlen I 139: "Als höchste Gottheit gilt *die Sonne*, deren Dienst in Indien niemals aufgehört hat: noch gegenwärtig empfängt sie, wie im Alterthume, bey dem Aufgange das Homaopfer". [Hvad der forstaas ved *Homaoffer*, forklares i Anm. til Side 51 Linje 22.]

Side 51 Linje 9:

Bramas Tjener] *Brahma* eller *Brahman* kaldes den højeste Gud hos Inderne. "Als mythische Gottheit führt die Sonne der Namen *Brahman* (der Leuchtende)" (Bohlen I 139).

Side 51 Linje 17:

ætherklare] *Æther* kaldes det fine Stof, som fylder Verdensrummet.

Side 51 Linje 22:

Maanepplantens Saft] Maanepflanen, *Asclepias acida*; dens indiske Navn er *Soma*; dens Saft plejede man at drikke. "Dieses Trinken ist eine höchst heilige Handlung, und der Name *Somapas* (*Somatrinker*) steht geradezu für einen Religiösen; es geschah besonders bey dem 357 wichtigsten Opfer (*homa, d. j. Opfer*) an die Sonne bey deren Aufgange" (Bohlen I 270).

Side 51 Linje 31:

ned til Flodens Bølge nu jeg vandrer] sml. Bohlen I 268: "ein wesentlicher Punkt bey allen gottesdienstlichen Handlungen ist die religiöse Reinigung. Bey jedem Tempel sind zu diesem Behufe heilige Badstellen (*tirthâni*) angelegt, in denen, wenn kein heiliger Fluss oder kein Zusammenfliessen zweier Ströme, welches besonders hoch gehalten wird, in der Nahe war, ein jeder täglich einige Male bånden muss".

Side 52 Linje 7:

Indusfloden] den vestlige af Indiens store Floder, der i Retning nord-syd løber ud i det arabisk-persiske Hav. Det var i Aaret 326, at Alexander paa Tilbagetoget fra det indiske Felttog sejlede ned ad Indusfloden.

Side 52 Linje 9:

Hymner] (græsk) "Lovsange".

Side 52 Linje 13:

sine Lotus-Øines Straaler] *Lotus* (latin; græsk: *Lotos*) er Navn paa Planter af Aakandefamilien, der hos Inderne var hellige: "dem Inder ist der Lotus Alles in Allem; nichts ist so häufig in seinen alten Schriften als die Vergleichen des Auges (*padmalochana*), des Leibes (*pundarikodara*) und jeglicher Körperschönheit mit der Lotusblume" (Bohlen I 194).

Side 52 Linje 44 - Side 53 Linje 2]:

sml. Bohlen I 166-67: "die Gottheit hat dadurch sich der schwachen Sterblichen erbarmt, dass sie zu verschiedenen Malen in irdischen Gestalten auf die Erde herabgekommen, um eine Offenbarung und ein Gesetz zu geben, welches zur Richtschnur des Handelns dienen könne".

Side 53 Linje 5-10] sml. Bohlen I 213ff. (Side 214:

"gewöhnlich findet sich die Vorstellung, dass die Gottheit von einer irdischen Jungfrau sich zeugen lassen").

Side 53 Linje 17:

den hvide Ganger] sml. Bohlen I 234: "Die *zehnte Erscheinung* der Gottheit, under dem Nahmen *Kalk1*. ist noch zukünftig; sie wird auf einem weissen Rosse kommen, um die Menschen von ihrer Sünde zu befreien und alle Laster gänzlich zu tilgen".

Side 54 Linje 16:

Ganges] Indernes hellige Flod, løber fra vest mod øst og falder ud i Havet mellem For- og Bagindien.

Side 55 Linje 18:

Vellyst] her i den gamle Betydning: *Glæde* (nu kun om kønslig Nydelse); sml. Holberg 1748 ("Epistola 41"): "Jeg tør sige, at de smaa Kiøbstæd-Folk ere end større Jurister end Politici. Jura er deres Hoved-Studium

og største Vellyst"; Wessel 1772 ("Kiærlighed uden Strømper"): "Min Smiil din Vellyst var, og mine Vink din Lov"; Baggesen 1792 ("Labyrinthen"): "Hvilken Vellyst, at see Broderen omfavne sin Broder! men - hvilken Salighed, - at see Nationer favne hinanden!"

Side 56 Linje 18:

ved Zeus] alm. græsk Ed; *Zeus* er den øverste Gud i den græske Mytologi.

Side 56 Linje 27:

dit Skind du axled] d.v.s. tog Kappen paa; Udtrykket er meget alm. i de gamle danske Folkeviser og er derfra optaget i moderne poetisk Sprog; betyder egl.: lægge Skindkappen over Skuldrene (Axel = Skulder).

Side 56 Linje 28:

Persepolis] Hovedstaden i det gamle persiske Rige; ødelagdes 330 af Alexander den Store; endnu er der pragtfulde Ruiner tilbage.

Side 58 Linje 36:

Satrap] det græske Navn paa de gammelpersiske Statholdere eller Vicekonger.

Side 60 Linje 4:

Perdikkas] en af Alexanders Feltherrer; blev efter Alexanders Død Rigsforstander, men dræbtes 321 af sine Soldater under et Tog mod Kong Ptolemæus af Ægypten.

Side 60 Linje 14-15:

Kongens Daad, | Da Speiderne ham bragte Vand358i Hjelmen] Episoden fortælles hos Arrian (Anab. 6, 26), med hvis Beretning P.-M.'s Vers saa temmelig stemmer overens.

Side 60 Linje 19:

qvælt af Tørst] *kvæle* = plage, pine, er Laaneord fra Tysk, endnu alm. paa P.-M.'s Tid men senere ganske forsvundet af Sproget; sml. Holberg 1720 ("Peders Paars"): "Fogdinden midlertid man saae sig meget qvæle | Og af U-rolighed hvert Øyeblik at tælle"; Oehlenschläger 1807 ("Baldur hiin Gode"): "Saa tal; men qvæl med Forekastelser mig ei"; Oehlenschläger 1833 ("Tordenskjold"): "Jeg har for eder kastet intet Garn, | Thi qvæl mig ei med Kiærlighedens Bøn".

Side 61 Linje 3:

Og dømmes, som en ægte Athenienser] d.v.s. som et Hovedstadsmenneske: hurtigt og overfladisk.

Side 61 Linje 6:

At du har hjemme Norden for Bøotien] d.v.s. er en grov og plump Bondekarl. *Bøotien* hed et Landskab i Mellem-Grækenland, hvis Indbyggere hos Athenienserne havde Ord for at være plumpe og lidet begavede (de var Oldtidens "Molboere").

Side 61 Linje 9:

huul] ligesom i 2det Bind Side 345 Linje 33 = snedig, listig.

Side 61 Linje 19:

Anthenor] et ikke ualm. græsk Mandsnavn.

Side 63 Linje 23:

Leonnatos] af makedonisk Fyrsteslægt, en af Alexanders Feltherrer, udmærkede sig særlig under Kampene i Indien, faldt i Kamp 322 f. Kr.

Side 66 Linje 16:

mørk og sørgelig er Enkens Lod o. s. v.] sml. Bohlen II 156: "Die Wittwe wurde in eine hülflose Lage versetzt . . . Die Wittwe soli in stetem Andenken an ihren Gatten als Btisserin eines eingezogenen und strengen Wandels sich befleissigen; sie hat keinen Antheil mehr an der Kindererziehung und muss nothwendig der schweren Ponitentz erliegen, da sie alles Ansehens, alles Schutzes, alles Schmuckes, und selbst der Haupthaare beraubt wird".

Side 67 Linje 38:

Olympen] Bjærg i Landskabet Thessalien (Nord-Grækenland), i den græske Mytologi Gudernes Bolig.

Side 67 Linje 40]:

Homer] Grækenlands og overhovedet den europæiske Oldtids ældste og berømteste Digter, Iliadens og Odysseens "Forfatter". - Alexander var en stor Beundrer af Homer. "Han førte stadig med sig - fortæller Plutarch - Iliaden, som han baade holdt for og kaldte en Vejviser i Krigerdygtighed, i en Afskrift, som Aristoteles havde rettet; efter hvad Onesikritus fortæller, havde han den bestandig tillige med en Dolk liggende under sin Hovedpude".

Side 68 Linje 31:

Kuld] om Formen se Anm. til 1ste Bind Side 433 Linje 7.

Side 69 Linje 6-12]:

bygget over følgende Sted hos Bohlen I 168: "»Was kann«, heisst es im Veda, »die Welt für Freude gewähren, wo Alles sich verschlimmert! Könige sind gestürzt, Ströme versiegt, Berge versunken, der Pol selbst hat seinen Ort verändert, Sterne sind aus ihrer Bahn gewichen, die ganze Erde ward durch eine Fluth heimgesucht, und die Geister sind vom Himmel geschleudert worden«".

Side 69 Linje 32-33:

Og paa Materien sig kun kan hævne | Ved Qval og Smertef som den selv maa dele] sml. Bohlen I 167: "Der gefühlvolle Inder, der kein Insekt tödten mag, ist unmenschlich gegen sich selbst, weil er eben so leicht aus seiner Ansicht folgert, dass jedwede Qual nur die Materie treffe, und gegen diese grausam zu seyn, in manchen Fällen eine Wohlthat sey".

Side 70 Linje 16:

Skyggerige] ifølge den græske Opfattelse førte de døde i Dødsriget en trøstesløs og glædesløs *Skygge* tilværelse, der er en Afspejling af deres Liv paa Jorden.

Side 70 Linje 18:

Heltens Klagesang i Underverdenen] der sigtes til Homers Odyssees IIte Sangs Vers 489-91 (Anm. til 1ste Bind Side 293 Linje 48-44).
359

Side 71 Linje 16:

Pareerne] det latinske Navn paa Skæbnegudinderne i den græsk-romerske Mytologi; de er tre i Tal: den ene spinder Menneskets Livstraad, den anden bestemmer dens Længde, den tredje klipper Traaden over.

Side 72 Linje 43:

mit Syn] nu: Synet af mig; om den hyppige (sml. særlig Side 137 Linje 25-30) Brug hos P.-M. af Ejeform eller Ejestedord i Stedet for Forholdsord se Anm. til 1ste Bind Side 119 Linje 18.

Side 74 Linje 24:

Aristipp] græsk Filosof i det 4de Aarh. f. Kr. "Hans Karakter var Verdensmandens, let og behagelig i Omgang, nydelsessyg og skeptisk overfor alt, hvad der paalægger Mennesket Selvfornægtelse og Karakterstyrke". (C. N. Starcke.)

Side 74 Linje 25:

Plato] Oldtidens berømteste Filosof, Sokrates' Ven og Discipel, 347 f. Kr.

Side 75 Linje 25:

Tartarus] omtrent = Helvede; Pinselsstedet i den græske Mytologis Dødsrige (sml. Anm. til 1ste Bind Side 94 Linje 16).

Side 75 Linje 38:

Maja] ifølge indisk Verdensanskuelse Personliggørelsen af *Skinnet*, *Blændværket*, *det illusoriske*; sml. Anm. til Side 81 Linje 4.

Side 75 Linje 40:

Apelles] Oldtidens berømteste Maler, 308 f. Kr.; en Tid Hofmaler hos Kong Philip af Makedonien og højlig beundret af Alexander den Store; af hans Malerier, der alle er gaaede til Grunde, nævnes blandt de ypperste: Kærlighedsgudinden, stigende nøgen op af Havet (sml. Anm. til Side 85 Linje 24), og flere Portrætter af Alexander den Store.

Side 76 Linje 3:

Tyvegudens Moder] ogsaa Tyvene havde deres Gud i den græsk-romerske Mytologi, det var *Hermes* [Anm. til 1ste Binds Side 86 Linje 1]; Himmeliguden Zeus avlede ham med Maja, en Datter af Atlas [Anm. til 1ste Binds Side 176 Linje 29].

Side 76 Linje 18:

Chaos] (græsk) det umaadelige tomme Rum, der eksisterede før Verden skabtes.

Side 77 Linje 45:

Saa hør mig, Kjære!] P.-M. lader Kalanus med Forkærlighed bruge "Kjære" i Tiltale; det er sikkert en Genklang af Bohlens Ord I 288 om Kalanus, at han "von seiner gewöhnlichen Anrede mit *Kalyâna*, *O Lieber* (Plutarch fasst es, dass er *χάλῆ* [kale] statt *καίρε* [kaire] gesagt [se ovf. Side 346]) den Namen *Kalanus* erhalten hatte".

Side 78 Linje 18:

Budet: kjend dig selv] Indskrift paa Apollotemplet i Delphi (Midt-Grækenland).

Side 79 Linje 4-6:

Hvordan er Verden bygget . . . Der et Oven, Midten og et Neden] sml. Bohlen I 173-74: "Es zerfällt die.se wandelbare Sinnenwelt in drey Regionen, oder drey *Welten* (*Trailokya*), nach den drey Dimensionen des Raumes: *unten, mitten und oben*, und in diesen Regionen sind vierzehn Ordnungen von Wesen vertheilt, nach dreyen *Grundkräften* (*Traigunya*) oder Qualitäten, durch welche die Natur operirt". - Med Linje 14-21 maa sammenholdes Bohlen I 174.

Side 81 Linje 4:

Maja fra det gamle Chaos stammer o. s. v.] sml Bohlen I 161: "In einer Stelle des Veda, wo von der Schöpfung gehandelt wird, heisst es, dass anfänglich kein Seyn und Nichtseyn, *sat* und *asat* gewesen, sondern das grosse *Es* (*tad*) oder Brahma sich erst selber zum Seyn manifestirt habe, während die *Mâyâ* oder *Täuschung* rings um ihn in gestaltlosem Nebel als *as at* oder *nonens* gehangen habe; indeni aber nun so das Urwesen in dem Spiegelglanze der Maya sich selbst anzuschauen begann, ward durch diese seine Contemplation die Finsterniss (*tamas*) getheilt und die Liebe (*kâmas*) in seinem Gemüthe eine productive Schöpferkraft".

Side 83 Linje 38-39:

ei du nyder | Af noget Levende den mindste Bid] sml. Bohlen II 162: "von jeher enthielten sich die Entsagenden und alle, welche den Ruf einer besondern Heiligkeit zu erwerben trachteten, der 360 zusammengesetzten Speisen und lebten, wie es auch Megasthenes angiebt, von Kräutern und Früchten; eine Stelle des Mahabharata verabscheut den Genuss des Fleisches auf's höchste". - Om Nydelsen af Vin sms'd, 164 ff.

Side 84 Linje 11:

Keos-Viin] Øen Keos (nu: Tzia), en af Kykladerne i Ægæerhavet, var i Oldtiden bekendt for sin Vin.

Side 84 Linje 12:

Olynter] Vin fra Olynth, By paa Halvøen Chalkidike ved Makedoniens Sydgrænse.

Side 84 Linje 14:

Griflen] Grækerne benyttede Voxtavler til Brevskrivning, og man skrev med Metalgriffel paa dem; ved Forsendelsen lagdes de sammen to og to med Indersiderne mod hinanden.

Side 84 Linje 18:

Kleopatra] Alexanders ældre Søster, myrdet 308 f. Kr.

Side 84 Linje 19:

Antipater] en af Philip af Makedoniens mest erfarne og betroede Feltherrer; f. ca. 400 f. Kr.: blev, mens Alexander drog mod Persien, som hans Stedfortræder og Slatholder tilbage i Makedonien og overvandt heldig de Grækere, der prøvede paa at løsrive sig; blev 321 Rigsforstander for Alexanders Søn; død 319 f. Kr.

Side 84 Linje 23:

Aristoteles] Oldtidens og en af Verdens mest omfattende Videnskabsmænd; f. 384 f. Kr.; opholdt sig 343-335 ved det makedoniske Hof som Alexander den Stores Lærer; død 322 f. Kr.; nævntes i Oldtiden som Forfatter til mellem 400-1000 forskellige Skrifter over Filosofi, Naturvidenskab, Matematik og Politik; øvede hele Middelalderen igennem overordentlig Indflydelse paa det kristne Europas Videnskab.

Side 84 Linje 27:

Ferien] (latin) et Strafferedskab af Træ med en rund Klump i den ene Ende [brugtes i danske Skoler til henimod Slutningen af det 18de Aarh.].

Side 84 Linje 34:

sin Naturhistorie] som Naturhistoriker var Aristoteles banebrydende ved at indføre den erfaringsmæssige Behandling i denne Videnskab. Hovedværket, der endnu er bevaret, handler i 10 Bøger om Dyrene; et Værk om Planterne kendes nu kun gennem senere Bearbejdelser. Materialet skaffedes ham for en stor Del af Alexander den Store, der fra Asien forsynede ham med et rigt Stof af Dyr og Planter.

Side 85 Linje 6:

Knuden han i Gordium hugged over] se herom Anm. til 2det Binds Side 9 Linje 16

Side 85 Linje 24-25:

Den lille Phryne, som var opkaldt efter | Den deilige Hetære] *Phryne* var en af de skønneste og mest omtalte Hetærer i Athen i det 4de Aarh. f. Kr. Hun stod Model for Billedhuggeren Praxiteles til hans Statue af Kærligbedsgudinden, der nøgen stiger op af Badet ("Aphrodite fra Knidos" [se Anm. til 1ste Binds Side 312 Linje 21]), og for Maleren Apelles til hans Maleri af den af Havet opstigende Kærlighedsgudinde (sml. Anm. til Side 75 Linje 40). Ved en Fest i Byen Eleusis (i Nærheden af Athen) afførte hun sig i alles Paasyn sine Klæder, løste sit lange Haar, og for ret levende at fremstille Aphrodite, da hun steg op af Havet, gik hun, tiljublet af Bifald, nøgen ud i Vandet. Da en forsmaaet Bejler engang havde anklaget hende for Gudsbespottelse, og hun stilledes for Retten, fik hendes Defensor hende frikendt ved at klæde hende af for Dommerne.

Side 85 Linje 33:

tidt fik Skjender] Ordet hedder nu i Flertal *Skænd*, men paa P.-M.'s Tid ogsaa *Skænder*; Molbech anfører i sin Ordbog: "Hun fik mange *Skiender* for hendes Efterladenhed. (Daglig Tale)". Side 86 Linje 10: *dog ei cynisk*] Ordspil; Ordet betyder: "*hundsk*" og er Navn paa en af den græske Oldtids filosofiske Skoler (Kynikerne).

Side 86 Linje 13:

Syllogismer] (græsk) "Fornufts slutninger"; oftest som her om Fejlslutninger beroende paa en falsk Sammenligning af Begreberne (som f. Ex. i Holbergs "Erasmus Montanus": "En Steen kand ikke flyve. - I kand ikke flyve. - Ergo er Moerlille en Steen").

Side 86 Linje 18:

et nyt sophistisk Skrift] se næste Anm. - Hvad 361 Grækerne forstod ved en Sofist er forklaret i Anm. til 2det Binds Side 344 Linje 22.

Side 86 Linje 34:

Du har en Hund o. s. v.] Syllogismen skriver sig opr. fra Platons Dialog "Euthydem", hvor Dionysodoros beviser, at Ktesippos er Broder til Hundehvalpe, paa følgende Maade: "Du har jo en Hund, der er Fader til Hvalpe. Den er din og den er *Fader*, altsaa er den *din Fader*, og du er altsaa Broder til Hundehvalpe". (Richard Christensen, Sophisterne, Side 126-27.)

Side 87 Linje 42:

med attisk Salt] d.v.s. med aandrig, vittig Skæmt (se nærmere Anm. til 1ste Binds Side 31 Linje 22).

Side 87 Linje 46:

den gamle Mopsos] tænkes der paa den Mopsos (fra Thessalien, ikke Sparta), der var med paa Argonautertoget (Anm. til 2det Binds Side 433 Linje 27-28) som Spaamand?

Side 88 Linje 21 - Side 95 Linje 11]:

med denne Diskussion om *Sjælen* og *Sjælevandringen* maa sammenholdes Bohlen I 170-177, der har givet P.-M. Momenter til Kalanus' Udviklinger.

Side 92 Linje 33:

Lad Andre kun i Løvehuden krybe] Hentydning, med Henblik til Mopsos, til Fablen om Æslet i Løvehuden hos den græske Fabeldigter Æsop (6te Aarh. f. Kr.): "Et Æsel, som havde iført sig en Løvehud, strejfede omkring og kyste alle de enfoldige Dyr, som det mødte. Da det saa en Ræv, forsøgte det ogsaa at forskrække den. Men saasnart Mikkell hørte dets Røst, sagde den: "Aa ja, hvorfor ikke! jeg var virkelig ogsaa blevet bange, hvis jeg ikke havde hørt din Skryden." De, der give sig Skin af Noget, som ikke hører dem til, forraade sig i Almindelighed ved at overdrive". (Chr. Winthers Oversættelse.)

Side 93 Linje 1:

Cypervinen] Vin fra Øen Cypern var højt prist i Oldtiden.

Side 93 Linje 9:

Pegasus] i den græske Mytologi en vinget Hest, som senere Digtere har sat i Forbindelse med Muserne (Gudinder for Kunst og Videnskab), saa den er blevet Digterhesten ("at bestige Pegasus" = at digte).

Side 93 Linje 13:

Pindar] Grækernes berømteste lyriske Digter, 442 f. Kr.; han sammenligner selv sin Sang med Ørnens Flugt.

Side 93 Linje 23:

Gjør os Besked i Vinen] om Udtrykket *gøre én Besked* se Anm. til 2det Binds Side 247 Linje 29.

Side 94 Linje 41:

Blot for den tomme Lyst at flappe bort] Meningen er: hvorfor i Alverden skulde dog Sjælen forlade Gud, hvor den havde det rart, blot for at følge den tomme (idiotiske) *Lyst at flagre bort*; Udsagnsordet *at flappe* belyder alm. (sml. det engelske to flap) "at daske, baske, slaa", sml. Paludan-Müller 1869 ("Ivar Lykkes Historie"): "Se, hvor Seilene flappe ud og ind"; Joh. V. Jensen 1908 ("Bræen"): "... en Gang imellem flapper den [Renen] med Ørene, idet den ryster sit Hoved", [I Jydsk bruges *at flappe* om for stort Fodtøj, der slubrer, naar man gaar (Feilbergs Ordbog I 308).]

Side 95 Linje 32:

Bucephalus] Alexander den Stores Yndlingshest; det var eom Dreng lykkedes ham at tæmme denne Hest, som ingen anden havde kunnet styre, og han red den stadigt siden, indtil den døde paa Toget til Indien; den blev begravet ved Floden Hydaspes (en Biflod til Indus), og en Stad blev efter den kaldt Bucephala.

Side 95 Linje 43:

Herkules] det latinske Navn paa *Herakles*, Grækernes kæmpestærke Nationalhelt.

Side 95 Linje 44:

Aurora] det latinske Navn paa Morgenrødens Gudinde (Morgenrøden) i den græsk-romerske Mytologi.

Side 96 Linje 15:

Lauren] Laurbærkransen, Sejrherrrens Belønning og Sejrens Symbol.

Side 96 Linje 16:

Myrtherne] Elskovens Symbol.

Side 96 Linje 39:

Lux] Skælm, Filur; se Anm. til 2det Binds Side 414 Linje 25.

362

Side 98 Linje 10:

Nymphe] om dette Ords forskellige Betydninger se Anm. til 1ste Binds Side 9 Linje 13.

Side 99 Linje 23:

Tidsgudinderne] Horaerne, Aarstidernes Gudinder; hører til Skønhedsgudindens Tjenerskab.

Side 99 Linje 27:

Eros] det græske Navn paa Amor, Elskovsguden; hans Brud er "Sjælen" (Psyche) [se P.-M.'s Digt "Amor og Psyche", optaget i nærvær. Udgaves 1ste Bind].

Side 100 Linje 25:

præluderer] (latin) "spiller Forspillet" (nu særligt om at spille Forspil paa Orglet som Indledning til Gudstjenesten).

Side 101 Linje 6:

ful] led, modbydelig.

Side 101 Linje 34:

Raptus] (latin) "Anfald af Raseri eller Vanvid" [denne Betydning af Ordet er moderne; paa Latin betyder det "Rov"].

Side 102 Linje 17:

Pandora] se Anm. til 1ste Binds Side 247 Linje 13.

Side 103 Linje 9-11:

Et Arikelbaand | . . . | Ved hvert et Skridt af Foden, vil de klinge] sml. Bohlen II 170: ". . . Arm- und Knöchelspangen von Golde, Schildpatt, oder Elfenbein mit kleinen Glocken (*nûpura, kinkini*), welche bei jedem Schritte des Madenens klingelten".

Side 103 Linje 25:

Betel] sml. Bohlen II 173: "Em unentbehrliches Sttick des vornehmen, wie des geringen Inders ist schon im Alterthume eine Buchse mit Betel zum Kauen; der Hauptbestandtheil desselben ist das Blatt einer Pfefferart (*Tâmbûh, piper betle*) ... Das Kauen des Betels färbt Zähne und Lippen roth . . . Weisse Zähne sind dem jungern Scholiasten eines erotischen Gedichtes, welches die Zähne einer SchSnen dem Jasmin vergleicht, so ungewöhnlich, dass er hinzufugt: sie versage sich aus Schmerz den Betel, woher die Weisse komme".

Side 103 Linje 80:

Bundt af Myrrhaduske] sml. Bohlen II 173: "Man pflegte duftende Essenzen im Busen zu tragen, etwa wie hebraische Mädchen Myrrhenbüschel zwischen die Brüste legten".

Side 103 Linje 35-36:

Sandeltræ, hvormed du farver | Brystvorterne og dine Negle røde] sml Bohlen II 172-73: "Die Brustwarzen pflegte man mit wohlreichendem Sandelholze zu rothen" og II 170: "Die Fusszehen wurden, wie die Fingernägel, mit rothem Sandelholze oder Lakka gerøthet".

Side 104 Linje 6:

den Luft, som indisk Luft man kalder] om et "Klædningsstykke" af den her beskrevne Art har Udgiveren intet fundet hos Bohlen; er det fri Opfindelse af P.-M.?

Side 105 Linje 30:

Bacchantinde] *Bacchantinder* er i den græske Mytologi unge Kvinder med løstsiddende, flagrende Klæder og udslaget Haar, som berusede og i vild Dans danner Vinguden Bacchus's Følge.

Side 107 Linje 1:

vi stak Ild paa Slottet i Persepolis] Begivenheden fortæller Plutarch i sin Levnedbeskrivelse af Alexander (Kap. 38) saaledes: "Da han efter dette vilde drage ud mod Darius, holdt han endnu engang i sine Venners Selskab et Drikkelag med alskens ungdommelige Fornøjelser; blandt andet kom ogsaa Kvinder ind til deres Elskere og drak med i Laget. Den, som man blandt disse fandt mest Behag i, var Thais, en Frille til den Ptolemæus, som siden blev Konge, en Attikerinde. Snart lovpriste hun med stor Kløgt Alexander, snart spøgte hun med ham, og tilsidst lod hun sig i Rusen rive hen til at sige et Ord, som ganske vist stod i god Overensstemmelse med hele den Bys Tankegang, hvorfra hun var, men som dog var mere storslaaet, end man skulde have ventet sig det af hende. Hun sagde nemlig, at alt, hvad hun havde maattet gennemgaa under denne Omflakken i Asien, havde hun faaet Erstatning for paa denne Dag, da hun kunde haane Persernes stolte Kongeborg; men endnu gladere vilde hun være, hvis hun kunde slikke Xerxes' Hus i Brand til Gengæld for, at han havde brændt Athen, og hun i Kongens Paasyn selv maatte lægge Ilden til det; da vilde det Ord komme ud blandt Menneskene, at endnu mere end de Hærførere, der havde kæmpet paa Hav og paa Land, havde Kvinderne i Alexanders Følge bragt Straf over Perserne 363 for Hellas' Skyld. Strax hun havde sagt dette, begyndte man fra alle Kanter at støje og klappe i Hænderne, og da alle hans Venner, den ene ivrigere end den anden, opmuntrede ham til at lade det ske, lod Kongen sig rive med, sprang op og gik i Spidsen med Krans paa Hovedet og en *Fakkel* i Haanden. De andre fulgte ham under Jubel og Skrig og stillede sig rundt om Slottet, ligesom ogsaa alle de andre Makedonere, der fik høre om det, glade løb til med Fakler. De mente jo nemlig, at saadant som at brænde og ødelægge Kongeborgen tydede paa, at man havde til Hensigt at vende hjem igen og at man ikke tænkte paa at slaa sig ned blandt Barbarerne. Saaledes fortæller nogle, at dette gik for sig; andre derimod paastaar, at det skete med Overlæg, men alle er de enige om, at Alexander snart angrede det og gav Befaling til at slukke."

Side 110 Linje 12:

Ekbatana] (nu: Hamadan), i Oldtiden Hovedstad i det Mediske Rige (den nordvestlige, bjærgfulde Del af Iran); paa Grund af sin kølige Beliggenhed de persiske Kongers Sommeropholdssted; 331 f. Kr. erobret af Alexander den Store, der her fandt uhyre Skatte.

Side 110 Linje 18:

Tributen] (latin) "Afgiften".

Side 110 Linje 32-33:

Man plyndret har | Den gamle Kongeborg, hvor Cyrus hvilede] Begivenheden fortælles udførligt hos Arrian (Anab. 6, 29).

Side 110 Linje 33:

Cyrus] det gamle Perserriges Grundlægger, 529 f. Kr.

Side 111 Linje 4-5:

Mindetavlen . . . | Der slutted ind de kostelige Ord] se ndf. Side 147 Linje 12-14 med Anm.

Side 112 Linje 31:

iversyg] skinsyg, jaloux; sml. Anm. til 2det Bind Side 297 Linje 32.

Side 114 Linje 11:

Achilles og Patroklos] se nærmere Anm. til 2det Bind Side 80 Linje 34.

Side 118 Linje 22:

der er dem, der for en Olding tog ham] ifølge Strabo (se ovf. Side 348) var Kalanus i sin Alders 73de Aar, da han tog sig af Dage. [Bohlen I 288 kalder ham "bejahrt", Droysen Side 501 "ein Greis".]

Side 120 Linje 7:

Phøbus] Tilnavn til Solguden Apollo; betyder: "den lysende".

Side 124 Linje 34:

Vær trøstet, Ven! Imorgen er du hos mig] srnl. Luk. 23, 43.

Side 125 Linje 39-40:

viet ind ... . til Offerdøden, | I Gangesflodens Bølger ud mig kaste] sml. Bohlen I 287.

Side 126 Linje 22:

Cypressen] er Dødens Træ.

Side 132 Linje 34:

den lokkende Sirenestemme] Sirener kaldes i den græske Mytologi skønne Havfruer, der ved deres Sang lokker de søfarende til sig, hvorefter de dræber dem.

Side 132 Linje 39:

Jordens Skive] de Homeriske Digte tænkte sig Jorden som en rund Skive, helt omflydt af Oceanet.

Side 135 Linje 1:

Halvguder og Heroer] et dansk og et græsk Ord for at betegne det samme: Sønner af Guder og jordiske Kvinder, der efter deres Død optages blandt Guderne.

Side 135 Linje 36-37:

naar selv Guderne | Bestandig høiere mod Maalet stræbe] sml. Bohlen I 175: "die höhern Wesen selbst streben nach immer grosserer Vollkommenheit".

Side 135 Linje 39-43:

Til hvilken Verden hører da din Himmel? - | Til den, hvorover Maanens Vexellys | Som Undergangens blege Vidne vandrer. | Skal denne Verden da maaskee forgaae? | Alt under Maanens Skive skal forgaae] sml. Bohlen I 173: "Anfänglich erstreckte sich die Schöpfung Brahma's nur auf die intelligible Welt, gleichsam die geistige Verstandeswelt, bis diese durch Verschlechterung herabsank und die materiellen Welt, oder die korporelle Sinnenwelt, nöthig wurde, um die Geister zu fesseln. Diese letztere reicht nur bis zum Monde, und einzig das Sublunarische ist der 364 Veränderlichkeit und dem steten Wechsel ausgesetzt, während drüber hinaus ewige Ruhe und Seligkeit herrscht." - Med Kalanus' Udvikling her og paa næste Side maa overhovedet sammenholdes Bohlen I 170-77.

Side 138 Linje 12:

Troer du, at jeg ved Selvmord vil mig plette] sml. Bohlen I 286-87: "Man sollte vermuthen, dass von dem Wahnsinne der Bussenden bis zum Selbstmorde nur ein kleiner Schritt sey, aber dem ist nicht vollig so in Indien, wo es nur rühmlich ist, den Körper als den Kerker der Seele zu bezähmen, und der Gottheit es zu überlassen, dass sie die Bande löse, auf keine Weise aber dieselben eigenmächtig zu zerreißen, denn der Selbstmord ist durch Religion und Gesetz streng untersagt worden. Die einzige Ausnahme ist hier der Feuer- oder Wassertod; denn die Auflösung in diesen geheiligten Elementen wird nicht für Selbstmord erachtet, sondern für eine feierliche Opferhandlung, um sogleich in den Himmel zu gelangen".

Side 138 Linje 33:

Obol] en Skillemønt i det gamle Athen, omtrent = 10 Øre.

Side 139 Linje 25:

Som en thessalisk Hex] Befolkningen i *Thessalien* (Grækenlands nordligste Landskab) var i den senere Oldtid berygtet for Trolddomskunster. De thessaliske Kvinder kunde ved Salver forvandle Mennesker til Dyr eller Sten, og om Natten fløj de ud gennem Luften paa Elskovseventyr.

Side 143 Linje 19:

Man kalder Guderne for avindsyge] denne Opfattelse af Guderne udtaler den græske Historiker Herodot (ca. 424 f. Kr.), se Anm. til Side 7 Linje 15.

Side 144 Linje 26:

Hellas] Grækernes Navn paa deres Fædreland.

Side 144 Linje 39:

Klitos] Alexanders Rytteranfører og Ven; reddede Alexanders Liv i Slaget ved Granikus (334 f. Kr.); blev under et Drikkelag (Aar 328) dræbt af Alexander selv, fordi han roste Kong Philip paa Sønnens Bekostning. Alexander tog sig bagefter Drabet overordentlig nær, i tre Dage vilde han ikke tage Spise og Drikke til sig, og

det kostede megen Møje at faa ham beroliget.

Side 147 Linje 12-14] efter Ordene, ikke efter Meningen, temmelig nøje Gengivelse af Indskriften hos Arrian:

"Menneske, jeg er Kyrus, Søn at Kambyses, Perserrigets Grundlægger og Asiens Behersker. Misund mig derfor ikke dette Mindesmærke".

Side 147 Linje 32-34]:

Begivenheden fortælles hos Arrian (Anab. 6, 9).

Side 148 Linje 16:

Susa] var Perserkongen Darius' Residensstad.

Side 149 Linje 26-27:

Apollos Søønner - [*Jeg mener Musikanterne*] Apollo er i den græske Mytologi Sangens og Musikens Gud.

Side 150 Linje 10:

Ptolemæus] en af Alexanders dygtigste og berømteste Feltherrer, blev efter hans Død Konge i Ægypten, 283 f. Kr.

Side 151 Linje 41:

Det gik mig over Skrævet] d.v.s. det var mig for meget; sml. Wessel 1772 ("Kiærlighed uden Strømper"): "Jeg staaer det ikke ud, det over Skrævet gaaer!"

Side 156 Linje 25-40]:

Momenter til denne Kalanus' Lovprisning af Brama har P.-M. vistnok fundet hos Bohlen I 156.

Side 157 Linje 3:

Køl] sval, kølig; se Anm. til 1ste Binds Side 106 Linje 33.